

Studentski bunt 2009 – politička subjektivizacija jedne generacije

Rade Dragojević | čet, 13/11/2025 - 09:31

Blokada na zagrebačkom Filozofskom fakultetu 2009. | foto: isječak iz filma 'Blokada' Igora Bezinovića

Najveća mobilizacija studenata u Hrvatskoj od 1990. do danas zbila se u aprilu 2009. godine. Tada su studenti zagrebačkog Filozofskog fakulteta blokirali nastavu, zauzeli zgradu i istaknuli svoje zahtjeve, od kojih je najvažniji bio onaj o potpuno besplatnom obrazovanju za sve i kroz cijelo školovanje. Kasnije su im se u blokadi priključili i neki drugi fakulteti, čak i oni izvan Zagreba, ali je epicentar studentske pobune bio i ostao zagrebački Filozofski.

U tih četrdeset proljetnih dana, koliko su zagrebački studenti držali zgradu Filozofskog fakulteta u svojim rukama (od 20. aprila do kraja maja 2009), svakodnevno je objavljivana Skripta, interne novine u kojima je redovno izlazila Izjava za medije, svojevrsna rekapitulacija prethodnog dana i zaključci s plenuma koji je održan večer prije. Ta Skripta je više nego odličan izvor informacija o tadašnjem odnosu vladajućih političkih i akademskih struktura i mainstream medija prema studentskim zahtjevima, blokadi i plenumima. Već u trećem broju Skripte pobunjeni studenti javnosti pojašnjavaju da oni nisu ni „vječni“ ni „lijeni studenti“, jer ni „lijenost“ ni „vječnost“ bolonjski sistem jednostavno ne dopušta. Nisu ni krenuli s blokadom već se u *Slobodnoj Dalmaciji* pojavio članak sa stavom da nije riječ o nekoj ozbiljnoj pobuni nego o „pomodarstvu“, jer da studenti rade „instant-revoluciju s nostalgijom na '68“. Hrvoje Prnjak, autor teksta, još kaže da od toga, po svemu sudeći, neće biti ništa, i da je to samo „kopija nedavnih radikalnih prosvjeda u Grčkoj. Hvala Bogu, ipak loša!“

Neke od aktera tih događaja pitali smo kako danas gledaju na sve to – kao na događaj koji je nešto promijenio (barem donekle zaustavio trend komercijalizacije visokog školstva) ili kao na propuštenu priliku da se protesti prošire i na izvansveučilišno područje i da se, možda, načme vladajuća hegemonija? Mate Kapović, koji je te godine već bio na Odsjeku za lingvistiku, bio je uz to i vrlo aktivan na strani studenata, i kaže nam ovako: „Velike blokade fakulteta 2009. u Hrvatskoj su svakako ostavile velik politički trag ne samo u nas nego čak i šire. Iako tada postavljen cilj – potpuno javno financirano obrazovanje – nije u cijelosti ostvaren, nema sumnje da je komercijalizacija visokoga školstva bila zaustavljena, da je ideja javno financiranoga visokoga obrazovanja dobila na popularnosti i da su političke elite, vidjevši što se dogodilo, u velikoj mjeri odlučile u budućnosti ne dirati to potencijalno vrelo nevolja. Da nije bilo blokada 2009, sada bi vrlo vjerojatno velika većina studenata plaćala školarine i po tisuću i više eura (kako su tada neki mislili i najavlivali). Što ne znači da je ta pobjeda izvojevana zauvijek i za stalno, kao što vidimo po trenutačnoj upravi FFZG-a koja lekciju iz 2009. očito nije naučila (iako se i sadašnja generacija studenata itekako borila u duhu 2009). Načimanje vladajuće hegemonije je bio možda preambiciozan zadatak, iako nije da nije bilo aspiracija i za tim i nije da čitava priča nije bila artikulirana u okviru šire kritičke analize društva, no studentski pokret je svakako ostavio traga i u široj politici. Recimo, mnogo ljudi iz tadašnjega studentskoga pokreta sada izravno sudjeluje u zagrebačkoj vlasti, premda na dosta desnijima pozicijama, koje bi oni možda opravdali kao realpolitičke, nego što je to bilo 2009.“

Studenti kao produžena ruka opozicije

Što god mislili studenti tada o sebi, da su tek facilitatori uže obrazovnog zahtjeva, vlast je mislila drukčija, doživljavala ih je kao produženu ruku nečije politike. Vrlo se brzo oglasio tadašnji premijer i zaključio da iz studenata „stoji neka politička opcija“. Ovi mu odgovaraju da se s time slažu, ali da ta „politička opcija nije vezana ni s jednom od hrvatskih stranačkih organizacija, nego je riječ o političkoj opciji koja se zalaže za socijalnu jednakost, socijalnu pravednost i opće javno dobro. Takve opcije, smatramo, među hrvatskim političkim strankama nema, što su prepoznali i studenti i sindikati i najveći broj građana od kojih svakodnevno dobivamo poruke potpore.“

Nastavljamo s našom anketom među tadašnjim protagonistima studentske bune, te isto što i Kapovića pitamo Andreu Milat, tadašnju studenticu. Ona je u odgovoru nešto šira i ličnija. „Prije svega na blokadu gledam danas kroz dvije prizme: privatnu i političku. U privatnom kontekstu, blokada je bila nešto što me odredilo za dalje. Koliko me definiralo, toliko me i suzilo u smislu životnih smjerova i karijera. Novinarstvo mi se tada razotkrilo kao etičnija karijera od politike ili akademije. Naučila sam puno o sebi tada – a još više o okolini. Na primjer, glavna lekcija koju sam zapravo naučila od ljudi koji su danas uspješni političari je da je svaka radikalnost dopuštena onoliko koliko je okolina može prihvatiti. Dakle granice radikalnosti leže u tuđem prihvaćanju, a ne u politički definiranim ciljevima za čije ostvarenje moramo naći odgovarajuće metode. To me i naljutilo i razočaralo. Oni kojima sam prije blokade najviše vjerovala pokazali su se kao ljudi skloni kompromisu zbog vlastitog napredovanja. Danas su uglavnom ekstremno uspješni, i dosta usamljeni. Blokada mi je omogućila da izbjegnem taj metak, stoga sam danas jako zahvalna svima koji su mi davali iskrene negativne kritike, njih danas najviše poštujem, a od ulizica nema vajde. Drugo, ako je netko propustio priliku da se blokadni impetus pretvori u općedruštveni – iskreno to nije niti je ikada bio moj problem. To je vaš problem. Propuštena prilika pripada društvu, i odgovornost za to ne počiva na mojim leđima. Mi nismo organizirali blokadu da budemo spasitelji ovog društva koje nas pritom nije niti htjelo, već smo mu se nametnuli, jer smo htjeli držati ljude na pozicijama moći za riječ.“

Bulevarska štampa o studentskoj buni

Javljuju se u bulevarskoj štampi i podcjenjivački i trivijalni tekstovi o studentskoj buni. Humoriistički novinar Ante Tomić iz *Jutarnjeg lista* tako na komičan način opisuje situaciju na FF-u, kako je on zamišlja: „Pije se vjerojatno nekakvo jeftino makedonsko vino, negdje u pozadini sviraju Flaming Lipsi ili Teenage Fanclub, a smotane studentice komparativistike, već malo pošandrcale od teških poststrukturalističkih eseja koje nisu razumjeli ni njihovih autori, s makrobiotičkim krekerom u ruci zaljubljeno slušaju plameni sofilokvij glavnog ideologa studentske pobune, jednog raščupanog s piercingom na obrvi, koji tvrdi da ga policija prati i prisluškuje.“ Iz Skripte mu odgovaraju: „dotičnim se cinizmom, a s kvazineutralne docirajuće pozicije, nastoji angažirane studente prikazati kao frivolnu, pijanu, neartikuliranu masu koja ne čini ništa do uprizoruje kanonima 'buntovnog folklor'a aranžiranu pubertetsku predstavu.“ Još se javila i Bantićeva šefica kulture Milana Vuković Runjić, koja je čak stigla na jedan plenum, ali sve joj je zaudaralo na znoj, *čegevaru* i socijalizam, pa se onako indignirana okrenula na peti i izašla na svjež zrak te zaključila „mora da je lijepo blokirati predavanja, sigurno zanimljivije nego ih pohađati, ali većina studenata ne misli tako. Ja, kao i ta većina, u prosvjedima vidim samo trošak, a u parolama ono najgore iz samoupravnog socijalizma. Ako je to jezik i metoda revolucije, onda ja nisam dovoljno revolucionarna.“

Svi se, dakle, slažu, čak i Bantićeva ministrica, da je tog samoupravljanja na blokadi ipak bilo. Evo što o tome kaže još jedan učesnik, Jovica Lončar: „Malo smo usporili komercijalizaciju, velik broj ljudi se politizirao, isprobali smo neke radikalnije demokratske prakse, pokazali da samoupravni sistem nije rekatke i s radnicima i poljoprivrednicima u štrajku. Oni su podržavali nas, mi u okviru naših mogućnosti njih. Nismo došli ni blizu ovog što studoši u Srbiji rade proteklih godinu dana, ali smo pridonijeli nekim pozitivnim praksama koliko smo mogli. Je li to bilo nukleus za nešto novo teško mi je suditi, ali da je puno sudionika nastavilo gurati dalje na različitim društvenim frontovima mislim da je neosporno.“

Mediji nisu bili na njihovoj strani, barem ne oni iz srednje struje, političari još manje. Nakon dva tjedna i javnost i mediji su se umorili od blokade, traže od studenata da prekinu tu nerealnu akciju, te da se vrate u klupe. Skripta kaže: „U medijima se množe glasine o padu potpore našoj akciji. Mediji stvarnost podvrgavaju specifičnoj temporalnosti senzacija i spektakla pa ne čudi ako je ustrajnost nešto za što im ponekad nedostaju kategorije...“

Odustati bi značilo tražiti od nas da se odrekemo same ideje demokracije u ime kalkulacije poniznosti pred samovoljom moćnijih i minimalnog političkog dostojanstva bez kojih demokracije ne može biti.“

Profesori, pogotovo oni s Filozofskog fakulteta u velikoj su mjeri na strani studenata. Na kraju trećeg tjedna štrajka njih 133 potpisuje pismo podrške studentskoj akciji. Uprava fakulteta dosjetila se jadu i na alternativnim lokacijama, izvan zgrade fakulteta, organizirala je nastavu, barem su oni tako tvrdili. I među profesorskim kadrom bilo je štrajkbrehera. Tako se jedna hvali kako je izigrala blokadne redare: „Bilo je napeto. Nisam znala hoću li držati predavanja. Svakog dana trebalo je na studentskom blogu otkriti traje li blokada, je li organizirana nastava na alternativnim lokacijama... i tako pet tjedana. Mojih šest studenata i ja na prstima bismo se šuljali u kabinet, praćeni budnim okom redara, koji su imali običaj upadati na predavanja i prekidati ih čitanjem svoga 'manifesta'. Nas, srećom, nisu razotkrili, jer nas je bilo malo i nismo ulazili u predavaonice. Glumili smo da držimo konzultacije – nemojte to pisati, jer sada će nas otkriti, bude li druge blokade – priča Ivana Hebrang Grgić, bibliotekarka i predavačica informatike.“

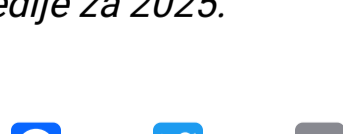
Blokaderi kao preteče današnje zagrebačke vlasti

Ali, tko im je uopće bio saveznik? To pitanje postavljamo Marku Pogačaru, tj. pitamo ga jesu li blokada i studentska pobuna predstavljale „nukleus za nešto novo“, kao što je tada rekao sindikalist Vilim Ribić na jednom plenumu? Marko odgovara: „Dvosjekli je mač krenuti od ovog Ribičevog citata. Akteri, kojih nije bilo malo, a i zainteresirana javnost, sjetit će se da je baš izostanak ozbiljne sindikalne potpore i aktivnosti, kako na sektorskom, tako još više i na općenitom planu, bio jedan od temeljnih problema prema široj društvenoj mobilizaciji i maksimalizaciji ciljeva, i potencijalnom koraku prema realizaciji istih, u pravcu koji spominjete. Sa studentske strane na tome je rađeno ozbiljno, koliko se god znalo i moglo, ali su sve ozbiljnije pokušaje, pa i neke na najvišoj razini već dogovorene, sindikalna vodstva izigrala. S druge strane, iako tadašnja gibanja nisu završila ostvarenjem niti najkonkretnijih, minimalnih, usko postavljenih zahtjeva, svakako su direktno artikulirala i adresirala problem, utjecala na neke aspekte uz njega vezanih javnih politika, senzibilizirale javnost na vrlo važnu temu i sferu kojoj je prijetilo da padne bez ispaljenog metka, i vratila u javni govor određenu analitičku i kritičku aparaturu i terminologiju koja je iz njega podugo – barem u srednjostrujaškim medijima – bila odsutna. Ta je mobilizacija značila političku subjektivizaciju za čitavu jednu generaciju i ona je, u sinergiji s otprilike istovremenom snažnom i dobro organiziranom mobilizacijom oko javnih prostora i dobara, dio temelja za, primjerice, današnju zagrebačku vlast, koja je, prema anketama, trenutačno i treća politička snaga u zemlji.“

Posljednja u ovom nizu anketiranih je Lela Vujančić. Njoj postavljamo isto pitanje o propuštenim šansama, uspjesima pobune i budućnosti ovakvih akcija. „Nisam sigurna je li u danim okolnostima bilo moguće proširiti proteste na izvan-sveučilišno područje, prosto ne znam odgovor na ovo pitanje. Blokada je imala izvanredan značaj – ne znam zaustavljanja trenda komercijalizacije visokog školstva već i uvođenje određenih tema u javni prostor, promjena u samopoimanju različitih društvenih grupa (novinari mi sad prvi padaju na pamet) pa i po sadašnju blokadu u Srbiji u smislu razmjene (plenumskih) znanja i praksi. Ipak, u pravu ste, ne samo što je njeno polje ostalo ograničeno na specifičan sektor, i specifično polje proizvodnje (uglavnom znanja, medija, nevladinih organizacija), i današnje perspektive se čine kao da je ta velika blokadna energija/politika/drakša svoj konačni vidljivi izraz (ako ne i izravnu namjeru svih uključenih) imala u stvaranju elektoralne opcije. Problem je u tome što, uz izuzetku nekolicine manjih ili većih, vrijednih inicijativa (propalestinskih, queer-anarhofeminističkih), kao da nema žive, neprojektne usmjeravane prakse koji nije usofemina tim elektroralnim okvirom i koja bi bila u stanju opravivati sam okvir i djelovanje unutar njega.“

Zasad toliko o studentskoj blokadi 2009. godine. U sljedećem nastavku pokušat ćemo dati odgovore na pitanje o utjecaju te studentske pobune na neke današnje studentske akcije i opisati veze tadašnjih blokada i plenuma s istim takvim ili sličnim akcijama danas u bližoj regiji.

Četvrti tekst iz novinarskog projekta *"Od kolijevke pa do groba najburnije je dačko doba"* realizira se u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije za 2025.

najnovije

uto, 25/11/2025 - 10:58

Prošle godine u osnovnim školama 5.363 romske djece

pon, 24/11/2025 - 09:08

Neka bude blokada neprestana

čet, 20/11/2025 - 09:18

Kako smo se na Dan sjećanja prisjetili i davno umrlog Vjesnika

sri, 19/11/2025 - 11:02

Ubijte glasnika

sri, 19/11/2025 - 00:06

Kako gradonačelnik Tomašević obmanjuje javnost o spašavanju grada

pet, 14/11/2025 - 15:02

Ekstremna ljevica: Kriva je!

sri, 12/11/2025 - 19:42

HND najavio prosvjede zbog napada na novinare

uto, 11/11/2025 - 11:52

Groteskna hipokrizija: nisu problem proustaške prijetnje maskiranih crnokošuljaša, nego manjinske manifestacije koje crnokošuljaši žele zabraniti

pon, 10/11/2025 - 15:56

Deklaracija o Domovinskom ratu: Potpisujemo!

pon, 10/11/2025 - 13:28

Ustaški pozdrav ne može se odvojiti od ustaškog pokreta i NDH

Impressum

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa: Nova cesta 115,
10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tm, prostor za

slobodne ljude i one koji to žele postati **KADA?** Jučer, danas, sutra

GDJE? www.forum.tm **ZAŠTO?** Da bi stvari bile jasnije

Veronika Rešković dobitnica je nagrade "Marija Jurić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tm-u.

Portal Forum.tm finansijski podupire
Agencija za elektroničke medije

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

Oleg Maštruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u korist bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom" objavljen je na Forum.tm-u.